

Gjestfrihet og frivillighet

Gjestfrihet

Gjestfrihet er et grunnord i Bibelens mangfoldige grunnfortellinger. Fortellinger som gir innholdsdybde og fortolkning til alle de andre fortellingene om Gud og oss mennesker.

Allerede tidlig i de Gt –lige fortellingene begynner vi å se at gjestfrihet og innlemmelse i fellesskapet, både det sosiale og åndelige, er grunnleggende. I Gt er familie, slekt, nomade- og bysamfunn til beskyttelse for den enkeltes liv. Der var det en rik utfoldelse av seder og skikker som var forpliktende også i forhold til gjestfrihet. Du hadde en forpliktelse til å åpne opp hus og liv for de som ikke stod deg nærmest i slekt og by.

Men det var ikke alle som hørte til.

En av de første grunnfortellingene om gjestfrihet og beredskap for gjestfrihet hører vi om allerede i 1. Mos. 18, 1- 8; Da Herren gjestet Abraham. Det er en helt spesiell grunnfortelling; om de tre menn som besøkte Abraham i Mamres eikelund. De tre er blitt symbolet på treenigheten. Her innledes verdens frelseshistorie da Abraham og Sara ble fortalt at de skulle få et barn som skulle føre slekta videre helt fram til Jesus Kristus og hans komme til jord. Disse tre menn i Mamre er blitt arketyper på treenigheten gjengitt i et mangfold av skjønne ikoner innenfor den ortodokse kirketradisjonen.

Men Abraham visste ikke at det var Herren som slik kom som gjest. Det gikk først opp for ham senere.

Abraham var spontant gjestfri. Han åpnet sitt telt opp for fremmede, og viste dem stor respekt og varme. «Herren viste seg for Abraham i Mamres eikelund en gang han satt i teltåpningen da dagen var på det varmeste. Han så opp og fikk øye på tre menn som stod foran ham. Da han så dem, sprang han dem i møte fra teltåpningen, bøyde seg til jorden og sa; «Herre, dersom jeg har funnet nåde for dine øyne, så gå ikke forbi din tjener. La meg hente litt vann, så dere kan vaske føttene og hvile dere under treet! Og la meg hente litt mat, så dere kan styrke dere før dere drar videre, siden dere nå har lagt veien forbi deres tjener»» de svarte; « Ja, gjør som du sier!»

Da skyndte Abraham seg inn i teltet til Sara og sa;» Skynd deg og kna tre sea fint mel og bak brødleiver!» Selv sprang Abraham bort til storfeet og hentet en fin og god kalv. Den ga han til tjenestegutten, og han skyndte seg å lage den til. Så tok han rømme og melk og den kalven som gutten hadde gjort i stand, og satte det fram for deg. Og han ble stående hos dem under treet mens de spiste.» Bibelfortolkningen har tolket dette som treenigheten på besøk bla gjennom tiltalen; «Herren» i entall på de tre. Men det lar vi ligge nå.

Vi ser denne tiltalende gjestfrihet av Abraham som utvilsomt ble bestemmende senere i tradisjonen for måten å ta imot fremmede på. Du åpner din teltduk og ber dem inn til deg.

Samtidig ble det også et uttrykk for at du aldri kunne vite når Herren selv kom på besøk til deg, som «menneskegestalter», som en fremmed, eller sammen med et menneske.

Vi kan finne mange eksemplerfortellinger om gjestfrihet i Gt som har formet det religiøse og sosiale liv.

Det ligger der som en sterk formaning for eksempel i en av Jesaja-tekstene vi har valgt på Askeonsdag, inngangen til fastetiden; Jes. 58, 5-7; «Er dette den fasten jeg har valgt, en dag mennesket plager seg selv, bøyer hodet som et siv og legger seg i sekk og aske? Kaller du dette faste og en dag etter Herrens vilje? Nei, dette er fasten jeg har valgt: å løse urettferdige lenker, sprengte båndet i åket, sette undertrykte fri og bryte hvert åk i stykker, å dele ditt brød med sultne og la hjelpeløse og hjemløse komme i hus. Du skal se til den nakne og kle ham, du skal ikke snu ryggen til dine egne.»

Et sentralt motiv i fortellingene om Jesus Kristus er at han **ikke** ble tatt imot; Luk, 2, 6-7; «Og mens de var der, kom tiden da hun skulle føde, og hun fødte sin sønn, den førstefødte. Hun svøpte ham og la ham i en krybbe, for det var **ikke** husrom for dem.» Og Joh. 1, 11; han kom til sitt eget, og hans egne tok **ikke** i mot ham.»

Jesus identifiseres tidlig med de som ikke blir tatt imot, - er en fremmed, husløs, flyktning. Slik bar han håpet med seg for alle utstøtte og marginaliserte.

Det ligger en uro etter Jesus Kristus. Fil. 2, 5- 7; « La samme sinnelag være i dere som også var i Kristus Jesus.

Han var i Guds skikkelse, -- man ga avkall på sitt eget, tok på seg tjenerskikkelse og ble mennesker lik» Gud kom som den fattigste på jord. Slik ble han den nærmeste til den minste av oss.

Og det ble fest og liv rundt ham.

Når han kommer inn i byen myldrer det rundt ham, - all slags folk, unge og gamle, fint kledde og mange i bare fillene. Barna er der selvsagt. Han har en på hånda og en annen på skuldrene, en tredje og en fjerde løper rundt og rundt ham og jubler og ler og skråler. Ungguttene som alltid står og ser på de andre i døråpningen - har vågd seg helt ut på torget for å se hva dette er. Kvinnen som står i skyggen og ser på de andre dag etter dag,- fra den samme veita som lett kunne skjule henne, - hun kommer forsiktig fram og er ikke tilskuer til livet lenger.

Vi tror at når Jesus Kristus kom, så hadde han først og fremst endeløse teologiske diskusjoner med skriftlærde og fariseere, prester og andre høytidelige myndighetspersoner som dominerte alle rom?

Nei,- det var ikke slik.

Når Jesus Kristus kom inni byen,- var det folkeliv,- fest,- glede og forventning. Han kommer for å åpne opp rommet for alle. Det rom i livet som er ditt, og som ikke skal overskygges og inntas av andre. Han gir rom til den som i livet er blitt tilskuer i livet, som bare ser på at andre lever, som har satt sitt eget liv på vent. Derfor er det fest når Jesus inntar byen. Tenk også på inntoget i Jerusalem på Palmesøndag. Da var barna og alle slags folk der med palmegreiner!

De ropte hosianna. Hilste ham velkommen. Slik var det jo i hver liten by. På hvert et sted han kom. All angst og frykt er borte. For kjærligheten driver frykten bort. For han er jo her. Han vil drive vekk de angstregimene mennesker må leve under. Han utfordrer dem.

Når Jesus Kristus kom, fornemmet de at det var Skaperen som kom dem i møte. Alle ble så skapende,- de fikk mot og stimulans til å hente fram sine beste evner. De ble levende. Jeg tror Jesus Kristus er den eneste som har et ansikt du våger å møte med hele deg, uten å gå i stykker. Du er hos ham med alt du eier og har, - med alt du har gjort og alt du er, - uten å måtte skjule noe i deg.

Han møter deg med nåde. Alt er gratis hos ham. Ikke noe krav. Han legger ikke igjen forventninger om å få noe igjen. Du får være deg selv.

Når Jesus var der midt imellom dem, kom alle fram fra sine gjemmer. En trengte ikke å gjemme seg lenger, eller holde noe skjult. Det erfarte Sakkeus, - kvinnen ved Sykars brønn, - Peter da han igjen møtte den oppstandne Jesus Kristus på stranden tidlig om morgenen.

Jesus Kristus viste hva gjestfrihet var. Han åpnet sitt eget liv for alle, og han inkluderte alle i fellesskapet.

En av de sterkeste fortellingene i Nt og gjestfrihet hører vi om å Luk. 7, 36ff der Jesus er blitt innbudt til å spise hos fariseeren Simon. For måltidsfellesskapet er selveste det ypperste av det inkluderende og personlige av menneskelig fellesskap. Den du spiste sammen med, - den aksepterte og godtok du. De som var utenfor måltidsfellesskapet var utenfor, både sosialt, - men også religiøst. Samfunnet var «gjennomtrevlet» av sosiale og religiøse mønstre som sørget for å holde mennesker utenfor både sosialt og religiøst. Det var renhetsforskrifter som var så strenge og rigorøse at mange mennesker blir holdt på behørlig avstand fra Gud. Gud skulle ikke smusses til, - heller ikke av de menneskene som på særlig vis skulle ha med Gud å gjøre. Derfor blir fortellingen om den Barmhjertige samaritan så sterk når du aner at både presten og levitten gikk forbi han som hadde «falt i hendene på røvere» Luk. 10, 25ff fordi de var redd for å bli urene, for de skulle gjøre tjeneste i templet for Guds ansikt.

Når så Jesus forteller denne eksempelfortellingen, skjønner vi at han har et sterkt anliggende å utfordre alle sosiale og religiøse renhetsforskrifter. Han lot seg smusse til. Han møtte «de urene» og lot de få være med i fellesskapet. Han utfordret de som «forvaltet» Gud til det ypperste. Og det skulle koste ham livet.

Det var gjestfrihet i livet det handlet om!

For mens Jesus er hos Simon, ligger til bords der, kommer en kvinne inn med en alabastkrukke med fin salve. Hun stilte seg bak Jesus, nede ved føttene, og gråt. Så begynte hun å fukte føttene hans med tårene sine og tørket dem med håret sitt. Hun kysset føttene hans og smurte dem med salven. Og Simon sitter og ser på med vidåpne øyne, tenker jeg, - sjokkert over det han ser, og over at Jesus lar det skje. For Jesus lar seg jo smusse til, - blir uren av en kvinne. Og det hun gjør er jo også temmelig intimt, nært, varmt og kjærlig. Men Jesus lar det skje. Og vi får denne berømte samtale mellom Jesus og Simon hvor Jesus innleder underforstått med å si, - at du var i grunnen ikke særlig gjestfri Simon, da jeg kom til ditt hus. Du var skeptisk til meg. Du ville prøve meg ut. «Du ga meg ikke noe velkomstkys. Men helt

fra hun kom har hun ikke holdt opp med å kysse føttene mine. Du salvet ikke hodet mitt med salve slik skikken er, men hun smurte føttene mine med den fineste salve.» Og vi fikk samtalen om at den som er tilgitt mye, elsker mye, i motsetning til den som mener seg å ikke trenge tilgivelse, - som kan håndtere sitt liv på egen hånd.

Jesus utfordrer bevisst og provoserende alle renhetsforskrifter, - og sosiale skillelinjer. Han lar seg synlig og utfordrende «smusse» til av «alle urene», primært var det kvinner og barn, for å vise at Gud tar imot alle. Ingen er urene. Alle bærer med seg en hellighet i livet medsendt av Gud, skapt som vi er av ham. For Gud har sendt med oss «en hellighet» som beskyttelse i livet. Vi merker det når vi gjør et menneske vakkert gjennom vårt møte, - eller lite og ynkelig. Det hellige er alltid skjult i det alminnelige. Slik og med Gud. Han kom til oss i Jesus Kristus, helt alminnelig, - men det steg en vilje fram i ham. Han hadde med seg noe helt annerledes inn på jorden. Han ga alt for å ta vare på et medmenneske. Han ga sitt liv for at vi skal leve. Det ligger en uro etter Jesus Kristus, - alltid! Det hellige er skjult, gjemt i det alminnelige. Gud har skjult seg. Han går med maske gjennom verden, lærer en kristendomstradisjon, «Larva Dei», Guds maske. Han har skjult seg for at vi skal få øye på hverandre.

Du verden så oppsiktsvekkende at Gud har skjult seg slik, - nært og alminnelig. Han står i kø, - er sammen med oss alle, - med den fattige, - tiggeren, - flyktingen som desperat søker beskyttelse for seg og sine.

Derfor ble måltidsfellesskapet også så avgjørende viktig for Jesus Kristus. I et måltidsfellesskap viser han at han gir sitt liv for at vi skal leve. Gjestfritt inviterer han alle inn: Også den som vil ta livet av ham. Judas var med under det siste måltidet. Jesu uttalte erklæring om « å elske sin fiende» «fiendekjærligheten» ligger som en uro omkring nattverd måltidet. Det er ikke menneskene rundt bordet som konstituerer kirken, ene alene Kristus selv.»

Derfor har gjestfriheten fulgt det kristne gjennom kirkas lange historie som det store ideal. En Gud som i Jesus Kristus raust åpner opp sitt liv for alle han har skapt.

I Rom. 12, 13b, hører vi at gjestfriheten hører med i de oppregninger av umistelige kjennetegn på det kristne og den kristne, -« legg vinn på gjestfrihet»

Og senere har dette vært et så utfordrende kjennetegn på det kristne gjennom hele historien, - og i nær sagt alle kristne tradisjoner, - « den minste» skal få beskyttelse, - alle skal i hus når natta faller på, barnet, den urolige i sinn, flyktingen, den fremmede, den gamle, yndlingen, alle. Jesus Kristus gir seg i følge med oss, som den usynlige.

En av de mest kjente keltiske fortellingene om gjestfrihet går slik; En fremmed banket på døren. Han ble lukket inn i huset. Han ble ønsket varmt velkommen, - oppvartet med god mat og drikke, - lyttet til vakker musikk. Men så kom timen da den fremmede måtte bryte opp og vandre videre. I det de takket farvel så begynte lerka å synge; Og den sang; « Ofte, ofte, ofte kommer Kristus som en fremmed». Kelterne, som Frans av Assisi hadde «et levende og nært» forhold til alt det skapte.

Gjestfriheten står stekt i vår kristne kultur også. Måltidsfellesskapet og gjestfriheten er sentrale kvalitetesmarkører på hva en kristen kultur er, hvordan vi inkluderer alle mennesker,

flyktningen, den fremmede, barnet, den urolige i sinn. Asylet, kirkeasylet er stadig utfordret i vår tid. Stedet for den institusjonaliserte gjestfrihet for den mest utsatte.

Jeg er akkurat nå på visitas i Skaun, - avsluttes i morgen. Mitt første spørsmål i enhver visitas er dette; « Hvordan er det å være den minste her? Hvordan blir den minste tatt imot?» Hvem som er den minste, kan være hvem som helst. Det avgjør situasjonen. Ikke sjelden kjenner jeg meg som den minste.

Gjestfrihet handler og om å åpne sitt eget liv mot den andre. Møtes ansikt til ansikt. Være lengre hos hverandre enn vi først tenkte.

Å være mot den andre slik en ønsker at andre skal være mot seg selv. Egentlig en enkel leveregel, men dog så vanskelig.

Det jeg nå åpner opp er jo et eget tema for seg selv med «store vidder».

Vi er nå på vei inn i noen tanker om det vi kaller frivillighet.

Frivillighet

Hvilket ord er det i vår sammenheng?

Det handler om at en av egen vilje, lyst og ønske deltar i et arbeid hvor vi gir av oss selv til hverandre. Det er i fred med å bli et eget fagfelt innenfor diakoniforskningen. Interessant og lærerikt, og viktig å få innsikt i for å gjennomtenke og organisere, hva for noe?; **Jo-gjestfriheten.**

Frivillighet handler om å utfordres til gjestfrihet i eget liv, og sammen med andre. Innby til måltidsfellesskap og fellesskap til å mestre i livet. Hjelp til å ta bolig i eget liv.

For frivillighet vil du aldri skjønne ved bare å lese om det. Bare ved å leve det ut. Det er faktisk lettere gjort enn sagt. Beate Jelstad Løvaas og Asbjørn Kaasa sier bla i en artikkel i Tidsskrift for Praktisk Teologi om «Hva motiverer til frivillig innstas»; opplevelse av mening, sosial tilhørighet og muligheter for læring og mestring er faktorer som bidrar til at mennesker fortsetter å være frivillig. (TPT 2, 2015 s. 57)

Å være gjestfri, å gi av seg selv, - er å få dobbelt tilbake. Det erfares bare ved å leves ut.

I Den treenige Guds navn!